

Наукова діяльність**ЕКОНОМІКА**

© У. Б. Хаварівський, О. Ф. Стасів, А. В. Тарасюк, М. В. Савка, О. Я. Полуліх, 2025

УДК 63:113;347.82(045)

DOI: 10.32636/agroscience.2025-(4)-2-6

**ЮРИДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ АГРОДРОНІВ
У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**Устим ХАВАРІВСЬКИЙ¹, кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітникОлег СТАСІВ¹, доктор сільськогосподарських наукАнатолій ТАРАСЮК², доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НААНМикола САВКА¹, заступник директора ІСГКР з науково-інноваційної діяльності та соціальних питаньОльга ПОЛУЛІХ¹, завідувач сектору координації роботи з науково-методичними центрами
та головними галузевими науковими установами¹Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

вул. М. Грушевського, 5, с. Оброшине, Львівський р-н, Львівська обл., 81115, Україна

²Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права

Національної академії правових наук України», вул. Пилипа Орлика, м. Київ, 30102, Україна

e-mail: khavarivskyi@gmail.com

У статті проаналізовано юридичні засади використання агродронів в Україні в умовах воєнного стану. Досліджено основні акти законодавства, якими регулюється використання безпілотників у цивільній авіації України. Відповідно до Повітряного кодексу України дрони належать до безпілотних повітряних суден, що експлуатуються або розроблені для експлуатації автономно чи які літють дистанційно без пілота на борту. У дослідженні з'ясовано стан нормативного забезпечення у сфері цивільних безпілотних повітряних суден (БПС) та здійснено огляд законопроектів, що стосуються вдосконалення чинної регламентації даної галузі. Зокрема увагу приділено проекту Закону України № 3716 від 22.06.2020, що включений 10.02.2025 до порядку денного сесії Парламенту. Окремою частиною наукової роботи є аналіз особливостей механізму отримання дозволів для запуску агродронів в умовах воєнного стану в Україні на прикладі рішення Ради оборони Чернівецької області від 12.08.2022. У статті зроблено огляд актів Європейського Союзу – Регламентів ЄС № 2019/947 від 24.05.2019 про правила та процедури експлуатації безпілотних літальних апаратів та № 2019/945 від 12.03.2019 про безпілотні авіаційні системи та операторів безпілотних літальних систем третіх країн. Досліджено найновіший досвід Польщі щодо цифровізації послуг з експлуатації цивільних дронів на єдиному порталі Національної інформаційної системи безпілотників, що офіційно стартував 04.04.2024. Запропоновано практичні рекомендації для вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері використання цивільних БПС в Україні.

Ключові слова: безпілотний літальний апарат, правове регулювання, сільське господарство, воєнний стан, європейський досвід.

Вступ

Популярність безпілотних літальних апаратів (БПЛА) або повітряних дронів стрімко зростає останніми роками. Вони використовуються у різних сферах життя: від рекреації до виконання цілком серйозних воєнних завдань. У 2024 р. в Україні навіть створено окремий рід військ у складі Збройних сил України – Сили безпілотних систем. Операторами дронів є фотографи, відеооператори, аграрії, геодезисти, енергетики, рятувальники, будівельники, представники науки, спорту, правоохоронних, силових структур, сил оборони України тощо.

Застосування БПЛА є на сьогодні одним із елементів інноваційного підходу зокрема в агропромисловому секторі України. Водночас в умовах воєнного стану користування цивільними за своєю суттю агродронами має обмеження та потребує отримання дозволу. Проблемним питанням є те, що порядок отримання таких дозволів не уніфікований у різних областях України та відсутній єдиний загальнодержавний стандарт. На практиці цю процедуру необхідно дізнаватися в місцевих військових адміністраціях, а також

узгоджувати використання БПЛА з силовими та правоохоронними структурами. Стосовно загальнодержавного виміру також є прогалина щодо впорядкування діяльності цивільних безпілотників на законодавчому рівні та імплементації актів Європейського Союзу. Відтак упровадження законодавчого регулювання використання дронів (у тому числі агробезпілотників) в Україні є актуальним питанням, що потребує оперативного вирішення з урахуванням досвіду провідних країн світу.

Матеріали і методи

Для досягнення мети й вирішення завдань дослідження використовувався комплекс загальнонаукових методів, за допомогою яких автори продовжували наукові розробки у сфері правового забезпечення використання безпілотників у цивільній авіації України, розпочаті вітчизняними та зарубіжними вченими. Звернення до законодавчої бази, а також наукових праць інших дослідників зумовлене прагненням наукового підтвердження власних теоретичних напрацювань. Застосування

історично-правового методу дало змогу дослідити не лише діючі, а й попередні норми в актах законодавства за останнє десятиріччя, якими регулювалася та регулюється експлуатація цивільних безпілотників. Використання порівняльно-правового методу в поєднанні з методом системного аналізу уможливило з'ясування актуального стану нормативного забезпечення даної галузі та її окремих напрямів в Україні та Європейському Союзі. Особлива увага в дослідженні приділялася аналізу Повітряного кодексу України, законів України, актів Кабінету Міністрів України, наказів Державної авіаційної служби України, рішень обласних військових адміністрацій (що встановлюють особливості отримання дозволів для запуску агродронів в умовах воєнного стану), а також законопроектів, що стосуються вдосконалення чинної регламентації у сфері безпілотних повітряних суден. Імплементативний підхід дозволив вивчити Регламенти Європейського Союзу про правила та процедури експлуатації безпілотних літальних апаратів (адаптації до яких потребує наше вітчизняне законодавство), а також інноваційний досвід Польщі щодо цифровізації послуг з експлуатації цивільних дронів на єдиному порталі Національної інформаційної системи безпілотників. У результаті дослідження було науково обґрунтовано необхідність внесення змін до правового регулювання вітчизняної сфери цивільних безпілотників, актуальність імплементатії Регламентів ЄС з цих питань та запропоновано практичні рекомендації для вдосконалення законодавчої бази у сфері використання цивільних БПЛА в Україні.

Результати та обговорення

Питанням правового регулювання цивільних безпілотників, а також їх застосування в сільському господарстві присвячено низку публікацій та статей вітчизняних та зарубіжних авторів.

У 2016 р. Європейський інформаційно-дослідницький центр підготував інформаційну довідку «Світовий досвід правового регулювання використання безпілотників» (Byelovol S., 2016), де увага приділена визначенню понять, передумовам розробки норм використання, класифікації, огляду досвіду правового регулювання використання безпілотних літальних апаратів в різних країнах світу. У додатку містилися Пропозиції Європейської агенції з авіаційної безпеки (EASA) щодо нормативних вимог до використання БПЛА (European Aviation Safety Agency, 2015).

Актуальність проблеми нормативно-правового регулювання використання дистанційно пілотованих авіаційних систем в Україні висвітлена у публікації Є. Г. Беляєвої (Ye. H. Byeluyeva, 2017). Тему правового регулювання використання безпілотних літальних апаратів у цивільній авіації України розкрили І. А. Слободська та М. І. Юхимович (I. A. Slobodska, M. I. Yukhymovych, 2022). Проблемам використання дронів у задачах обприскування сільськогосподарських культур та шляхам їх

вирішення присвячене дослідження авторів В. Т. Діордієва, А. О. Кашкар'юва, О. Є. Семендяєва (V. T. Diordiiev, A. O. Kashkariov, O. Ye. Semendiaiev, 2019). Напрями правового врегулювання та організаційного забезпечення використання безпілотних повітряних суден в Україні стали предметом аналізу О. М. Стрільців (O. M. Striltsiv, 2019). Темі економічної ефективності використання дронів у сільському господарстві присвячена праця науковців І. О. Пономаренка, В. А. Тарасова, А. С. Ігнатченко, Ю. В. Химченка, Б. Л. Ковальова (I. O. Ponomarenko, V. A. Tarasov, A. S. Ihnatchenko, Yu. V. Khymchenko, B. L. Kovalyov, 2021). У статті проаналізовано ринок дронів для сільськогосподарської діяльності; наведено класифікацію аграрних дронів за будовою, використанням та встановленими на них камерами; проведено аналіз світового ринку дронів, розраховано ефективність впровадження дронів у сільському господарстві; досліджено впровадження технології використання дронів у рослинництві з метою проведення аерофотозйомки та для внесення добрив.

У методичних рекомендаціях Національної академії внутрішніх справ «Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції» (2022), що уклали А. А. Саковський, С. М. Науменко, С. І. Кравченко, І. М. Єфіменко та ін., містився окремий підрозділ про правове регулювання та удосконалення національного законодавства щодо використання безпілотних літальних апаратів (A. A. Sakovskyy, S. M. Naumenko, S. I. Kravchenko, I. M. Yefimenko et al., 2022).

Аналіз енергоефективності сільськогосподарських дронів у системі точного землеробства здійснили К. В. Васильковська, О. О. Андрієнко, В. О. Малаховська (K. V. Vasylkovska, O. O. Andriienko, V. O. Malakhovska, 2023). У публікації зроблено порівняльний аналіз енергоефективності наземних обприскувачів та дронів для сільського господарства.

Разом з тим на сьогодні практично відсутні наукові публікації щодо правового регулювання використання цивільних дронів (агродронів) в Україні в особливих умовах, під час дії воєнного стану, і ця тема залишається малодослідженою.

Швидкий розвиток безпілотної промисловості зумовлює відставання створення нормативно-правової бази регулювання їх використання від реальних потреб. Застосування дронів потребує дотримання певних юридичних норм і правил, щоб забезпечити безпеку і правопорядок.

На сьогодні в Україні питання визначення, класифікації, реєстрації та використання безпілотників регулюється, зокрема, такими актами законодавства: Конвенцією про міжнародну

цивільну авіацію (Чиказька Конвенція) 1934 р.; Повітряним кодексом України (далі також – ПК України) (Air Code of Ukraine, May 19, 2011, No. 3393-VI); Положенням про використання повітряного простору України (Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, December 6, 2017, No. 954); Авіаційними правилами України «Правила використання повітряного простору України» (далі – Авіаційні правила) (Order of the State Aviation Service of Ukraine and the Ministry of Defense of Ukraine, May 11, 2018, No. 430/210); Авіаційними правилами України, Частина 47 «Правила реєстрації цивільних повітряних суден України» (далі – Правила реєстрації цивільних ПС) (Order of the State Aviation Service of Ukraine, February 5, 2019, No. 153); Авіаційними правилами України «Технічні вимоги та адміністративні процедури щодо льотної експлуатації в цивільній авіації» (далі – Технічні вимоги та адміністративні процедури) (Order of the State Aviation Service of Ukraine, July 5, 2018, No. 682) тощо. Відповідальність за порушення вказаних правил встановлюється в Кодексі України про адміністративні правопорушення та Кримінальному кодексі України.

Відповідно до законодавства безпілотник належить до повітряних суден (ПС). У сфері авіації основним нормативно-правовим актом є Повітряний кодекс України, що містить поняття «безпілотне повітряне судно» (БПС) – будь-яке повітряне судно, що експлуатується або розроблене для експлуатації автономно чи яке пілотується дистанційно без пілота на борту, та поняття «безпілотна авіаційна система» – безпілотне повітряне судно та обладнання для дистанційного керування ним (п. 23, п.23-1 ч. 1 ст. 1 ПК України в редакції Закону № 3232-IX від 13.07.2023) (Air Code of Ukraine, May 19, 2011, No. 3393-VI). У пункті 6 розділу I Авіаційних правил подано ще застарілу редакцію визначення БПС, яка раніше (до 2023) містилася у Повітряному кодексі України (Order of the State Aviation Service of Ukraine and the Ministry of Defense of Ukraine, May 11, 2018, No. 430/210).

Термін «безпілотний літальний апарат (БПЛА)» позначає те ж, що і «безпілотне повітряне судно (БПС)». Обидва словосполучення використовуються як синонімічно замінні. Поняття «безпілотний літальний апарат» в Україні запроваджено порівняно нещодавно; він є фактичним запозиченням з англійського *Unmanned aerial vehicle (UAV)*, що вживається в актах міжнародного права (наприклад, Регламент ЄС 2019/947, 2019/945 тощо) та прийнятих в останні роки вітчизняних документах. Також у статті ми використовуємо термін «агродрон» для позначення цивільного БПС, що використовується для потреб аграрного сектора.

Відповідно до вітчизняного законодавства всі повітряні судна України розподіляються на державні – застосовуються у військовій, прикордонній службі, службі цивільного захисту,

Міністерстві внутрішніх справ, Національній поліції, Службі безпеки України та митних органах (п. 31 ч. 1 ст. 1 ПК України) та цивільні – усі інші повітряні судна, що не належать до державних (п. 103 ч. 1 ст. 1 ПК України) (Air Code of Ukraine, May 19, 2011, No. 3393-VI).

Одним із важливих складових є внесення відомостей про БПЛА до реєстру повітряних суден. Процедура реєстрації та сертифікації цивільних повітряних суден України вноrmується Правилами реєстрації цивільних ПС (Order of the State Aviation Service of Ukraine, February 5, 2019, No. 153), Технічними вимогами та адміністративними процедурами (Order of the State Aviation Service of Ukraine, July 5, 2018, No. 682). Реєстрації у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України підлягають БПЛА окрім тих, максимальна злітна маса яких не перевищує 20 кг, та які використовуються для розваг або спортивної діяльності (розділ II Правил реєстрації цивільних ПС, ст. 39 ПК України). Механізм реєстрації БПЛА, що належать до цивільних ПС і не підлягають реєстрації у Державному реєстрі, регулюється відповідними федераціями.

Реєстрація цивільних ПС здійснюється Державною авіаційною службою України або уповноваженою нею установою, відповідно до ст. 39 ПК України. Внесення ПС до Державного реєстру цивільних повітряних суден України визначає його національну належність до України. Цивільному повітряному судну, внесеному до Державного реєстру, надаються державний та реєстраційний знаки та видається реєстраційне посвідчення (Air Code of Ukraine, May 19, 2011, No. 3393-VI).

Відповідають за організацію (планування, провадження) польотів БПС користувачі повітряного простору (керівники авіапідприємств, організацій, власники або зовнішні пілоти ПС тощо).

За умови дотримання низки встановлених вимог, польоти БПС масою до 20 кг здійснюються в Україні без подання заявки на використання повітряного простору (далі – ВПП), без отримання дозволу на ВПП та без повідомлення відповідних органів (управління Повітряних Сил ЗСУ, об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху, Державної прикордонної служби України, обслуговування повітряного руху та відомчих органів управління повітряним рухом). Це можливо, зокрема, у таких випадках:

– польоти не мають виконуватися над скупченням людей на відкритій місцевості та над локаціями щільної забудови, зокрема, об'єктами (зонами), що визначені державними органами України (міністерствами оборони, інфраструктури, внутрішніх справ, Службою безпеки, Службою зовнішньої розвідки, Державною прикордонною службою, Національною поліцією, Національною гвардією, Державною фіскальною службою,

Управлінням державної охорони, іншими військовими формуваннями та правоохоронними структурами) та щодо яких здійснюється державна охорона, крім випадків, коли польоти виконуються з дозволу відповідних уповноважених органів;

- польоти мають виконуватися: в межах України (без перетину державного кордону) та поза зонами встановлених заборон та обмежень ВПП; не ближче 5 км від зовнішніх меж злітно-посадкової смуги (далі – ЗПС) аеродромів або не ближче 3 км від зовнішніх меж ЗПС; не ближче 500 м від пілотованих ПС; у межах прямої видимості (VLOS);

- гранична висота польоту має складати не вище: 120 м над рівнем поверхні поза межами спеціально встановлених зон, зарезервованого повітряного простору для забезпечення польотів за спеціально встановленими маршрутами польотів державної авіації; 50 м над рівнем поверхні в межах спеціально встановлених зон, зарезервованого повітряного простору; 50 м над статичними перешкодами;

- швидкість польоту БПС не перевищує 160 км/год (Order of the State Aviation Service of Ukraine and the Ministry of Defense of Ukraine, May 11, 2018, No. 430/210).

В інших випадках запуск БПС (масою до 20 кг та усіх без винятку БПС масою понад 20 кг) здійснюється у межах спеціально встановлених зон і маршрутів із дотриманням вимог стосовно подання заявки на ВПП, отримання дозволу та умов ВПП, інформування уповноважених органів.

Сучасні положення законодавства України, зокрема, деякі пункти та статті Повітряного кодексу України, фактично прирівнюють безпілотні повітряні судна (БПС) до пілотованих повітряних суден, й у такий спосіб встановлюють надто складні вимоги до експлуатантів БПС. Це зокрема норми, якими на БПС поширюються всі вимоги, що й до використання повітряних суден; вимога видавати сертифікат льотної придатності на кожне цивільне повітряне судно із максимальною злітною вагою понад 20 кг, що внесене до Державного реєстру цивільних повітряних суден України; вимога отримувати сертифікат на відповідність вимогам авіаційних правил України підприємствам та організаціям, які здійснюють експлуатацію повітряних суден в галузі цивільної авіації (Air Code of Ukraine, May 19, 2011, No. 3393-VI). У випадку використання БПС з комерційною метою експлуатант БПС повинен пройти процедури сертифікації експлуатантів, відповідно до вимог Правил сертифікації експлуатантів. Згадані правила розраховані на користувачів пілотованих повітряних суден та містять вимоги, що не враховують особливостей експлуатації БПС, і як наслідок, унеможливають отримання сертифіката експлуатантом БПС.

У зв'язку з вищевикладеним ще у 2020 р. на розгляд Верховної Ради України було подано «Проект Закону про внесення змін до Повітряного

кодексу України щодо удосконалення законодавчого врегулювання у сфері безпілотних повітряних суден цивільної авіації» № 3716 від 22.06.2020 (прийнято за основу 02.02.2021 року, включено 10.02.2025 до порядку денного сесії Парламенту) (Draft Law No. 3716 of June 22, 2020).

Законопроект розроблено з метою вдосконалення чинної регламентації у сфері БПС та встановлення для експлуатантів БПС та дистанційних пілотів сучасних, чітких та простих норм, що полегшать регуляторне навантаження з одночасним забезпеченням належного рівня безпеки авіації, в тому числі експлуатантами БПС. Законопроектом, зокрема, передбачено уточнити категоріальний апарат; встановити неонов'язковість отримання сертифіката експлуатанта для безпечного використання БПС; унормувати питання обліку (реєстрації) та сформулювати засади для створення спрощеної системи обліку БПС, що не потребують отримання сертифікату типу, та їх експлуатантів; встановити окремі вимоги до компетенції дистанційного пілота, його підготовки, перепідготовки, підтвердження/відновлення та підвищення кваліфікації; доповнити перелік видів обов'язкового авіаційного страхування вимогою до експлуатанта БПС страхувати відповідальність за заподіяну шкоду.

У проекті запропоновано також норму, що БПС, які мають сертифікат типу або ідентичний документ, виданий уповноваженим органом з питань цивільної авіації (крім БПС з максимальною злітною вагою до 250 г або злітна вага яких не перевищує 25 кг і які використовуються в освітньому процесі для здобуття позашкільної освіти, наукової та спортивної діяльності), підлягають реєстрації у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України. Інші БПС, крім зазначених вище, підлягають безкоштовному обліку шляхом заповнення експлуатантом БПС форми на офіційному вебсайті уповноваженого органу з питань цивільної авіації в порядку, встановленому Авіаційними правилами (Draft Law No. 3716 of June 22, 2020). Проте, повномасштабна військова агресія РФ скоригувала задум, через що цей проект до 2025 р. не розглядався Верховною Радою України.

На думку Г. Мамки, питання сертифікації та ліцензування БПС, які внесені до державного реєстру, доцільніше розглянути вже після завершення воєнного стану, щоб не ускладнювати процесу й не спричиняти зменшення ефективності й швидкості застосування БПС у військових та правоохоронних органах. Важливо, що експлуатація БПС має узгоджуватися з актами європейського законодавства, у тому числі щодо сертифікації, ліцензування та використання. Даний законопроект підпадає під дію права Європейського Союзу про правила і процедури експлуатації БПС та потребує адаптації з метою цілковитої відповідності Регламенту ЄС (Н. Мамка, 2023).

13 липня 2023 р. ВРУ прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» № 3232-IX (проект № 8185 від 07.11.2022) (Law of Ukraine, July 13, 2023 No. 3232-IX). Ініціатива спрямована на підтримку громадської безпеки та порядку, охорону державного кордону, захист об'єктів критичної інфраструктури, важливих державних об'єктів від загроз протиправного використання БПС. Закон розширив повноваження Національної гвардії, Національної поліції, Прикордонної служби та Служби безпеки України (зокрема, щодо притягнення правопорушників до відповідальності), створюючи базу для впровадження дієвішої протидії загрозам учинення терористичних актів, диверсій за допомогою БПС, а також забезпечив регламентацію у сфері експлуатації цивільних БПС. Документ також встановив відповідальність за недотримання правил використання повітряного простору України.

Крім того, наприкінці травня 2023 р. Парламент ухвалив два акти для підтримки виробництва безпілотників в Україні: Закон № 3123-IX від 29.05.2023 (проект № 9275 від 05.05.2023) (Law of Ukraine, May 29, 2023 No. 3123-IX) та Закон № 3124-IX від 29.05.2023 (проект № 9276 від 05.05.2023) (Law of Ukraine, May 29, 2023 No. 3124-IX). Так, Закон № 3123-IX звільняє від сплати податку на додану вартість (ПДВ) операцій з ввезення в Україну товарів (компонентів) для потреб виробництва та/або ремонту безпілотних систем. Натомість Закон № 3124-IX звільняє від оподаткування ввізним митом складові (матеріали, вузли, агрегати, устаткування та комплектувальні вироби) безпілотних систем. Обидві ініціативи діятимуть тимчасово – до припинення або скасування воєнного стану в Україні.

Згідно з Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 24.02.2022 в Україні запроваджено правовий режим воєнного стану та закрито повітряний простір для цивільних користувачів повітряного простору, включаючи й безпілотні повітряні літальні апарати (БПЛА). У березні 2022 року представниками Служби безпеки України неодноразово публічно наголошувалося (зокрема на Facebook-сторінках управлінь СБУ у Львівській (14.03.2022), Вінницькій (15.03.2022), Івано-Франківській (23.03.2022) областях), що використовувати БПЛА можна лише після погодження з обласним управлінням СБУ (V. Zelenchuk, 2023).

У квітні 2022 року Міністерство аграрної політики та продовольства України розробило «Пам'ятку сільгосптоваровиробникам при проведенні комплексу весняно-польових робіт в

умовах агресії РФ проти України» (Memo to agricultural producers, 2022). У пам'ятці роз'яснювалися особливості роботи під час дії комендантської години, наводилися правила поведінки при виявленні підозрілих предметів, відомості щодо кредитування сільгосптоваровиробників, містилася інформація щодо бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану. Крім того, роз'яснювалися особливості використання безпілотників у сільському господарстві. Вказувалося, що на сьогодні закрито повітряний простір України для цивільних користувачів БПС. Для запуску дрона у сільському господарстві організаціям потрібно звертатися до обласної державної (військової) адміністрації за своїм місцезнаходженням щодо дозволу для використання БПС на конкретній території (районі). Рішення про можливість використовувати повітряний простір БПС в певній області приймає Генеральний штаб Збройних Сил України (Memo to agricultural producers, 2022).

Варто зазначити, що алгоритм видавання дозволів на використання БПС в умовах воєнного стану в Україні не уніфікований. Так, згідно з рішенням Ради оборони Чернівецької області від 12.08.2022, яким затверджено «Порядок використання безпілотних повітряних суден на території Чернівецької області у період дії воєнного стану» (Order of the Chernivtsi regional state (military) administration, August 16, 2022 No. 1096-r.), для отримання дозволу на запуск дронів необхідно звернутися до штабу зони територіальної оборони через Чернівецьку обласну державну (військову) адміністрацію. Термін подання заяви: не пізніше 3 діб до запланованої дати проведення робіт. В заяві зазначаються такі дані: вид запланованих робіт; заплановані дата і час застосування дрону; назва територіальної громади, на території якої планується виконання робіт із використанням дрону; назва суб'єкта – користувача повітряного простору, яким планується використання дрону, контактна інформація (телефон, адреса, е-адреса тощо); назва та контактна інформація юридичної особи (або прізвище та контактні дані фізичної особи), яка є власником дрону та буде здійснювати безпосереднє керування під час проведення робіт; тип та марка дрону, запланована висота та швидкість його застосування; район застосування дрону, визначений чотирма точками GPS-координат відповідно до Google-карти; найменування хімічних речовин (міндобри, засобів захисту рослин тощо) у випадку планування сільськогосподарських робіт.

Штаб зони територіальної оборони розглядає заяву та повідомляє про прийняте рішення заявника, Чернівецьку обласну державну (військову) адміністрацію, Головне управління Національної поліції у Чернівецькій області,

Управління СБУ в Чернівецькій області (Order of the Chernivtsi regional state (military) administration, August 16, 2022 No. 1096-r.).

Суб'єкти господарювання – користувачі повітряного простору мають визначити польотні параметри використання дрону відповідно до п. 4 розділу II Авіаційних правил (Order of the State Aviation Service of Ukraine and the Ministry of Defense of Ukraine, May 11, 2018, No. 430/210). Суб'єкти господарювання – користувачі, що отримали дозвіл на використання дрону мають своєчасно повідомити Штаб про: час фактичного початку роботи дрона; час фактичного закінчення роботи дрону; перенесення або скасування робіт з використання дрону.

Використання дрону в зоні з особливим режимом використання повітряного простору (на глибину до 25 км від державного кордону України) документом максимально обмежується. Встановлюється заборонена зона використання повітряного простору – на глибину до 5 км від державного кордону України. Використання БПС цивільного призначення для проведення сільськогосподарських або інших робіт в даній зоні забороняється (Order of the Chernivtsi regional state (military) administration, August 16, 2022 No. 1096-r.).

Пропозицію напрацювати спільний механізм інформування та отримання дозволів на проведення робіт повітряними агродронами упродовж агросезону 2023 висловили приватні компанії разом з асоціацією Український клуб агробізнесу та Спілкою українських підприємців, направивши офіційні листи-звернення від імені бізнес-асоціацій до Міністерства аграрної політики та продовольства, Міністерства економіки та Міністерства оборони України (Business associations ask relevant ministries to open the skies for agricultural drones this season, 2023).

У відеосюжеті «Суспільне. Тернопіль» від 16.06.2023 під назвою «Дозвіл на використання агродрона під час війни» директор департаменту агропромислового розвитку Тернопільської ОВА Володимир Стахів повідомляв, що з квітня 2023 р. Генштаб ЗСУ фактично не дає дозволів на використання агродронів. У 2023 р. Рада оборони Тернопільської області розглядала звернення і давала погодження лише після узгодження дій з Генштабом і Авіаційною службою (Permission to use an agricultural drone during war, 2023).

Немирівська міська рада Вінницького району Вінницької області у роз'ясненні «Як отримати дозвіл на використання агродронів» проінформувала про заборону використання цивільних безпілотних повітряних суден, зокрема аграрних мультикоптерів (агродронів), в умовах воєнного стану згідно з листом Головного оперативного управління Генерального штабу Збройних Сил України від 17.08.2023 № 304/7/5/2042 (How to obtain permission to use

agricultural drones, 2023). Відповідно до листа Департаменту з питань оборонної роботи, цивільного захисту та взаємодії з правоохоронними органами Вінницької обласної військової адміністрації від 01.09.2023 №04.2-01-2125 для використання дронів необхідно отримати дозвіл в Генеральному штабі Збройних Сил України. Після отриманого дозволу не пізніше ніж за три доби погодити проведення робіт із: районною військовою адміністрацією; підрозділом Головного управління Національної поліції у Вінницькій області; підрозділом Служби безпеки України у Вінницькій області; при використанні в прикордонних зонах з командиром відповідної військової частини.

Як зазначають експерти, після 24.02.2022 виникли значні ускладнення у процедурі використання дронів аграріями. Механізм отримання дозволів на польоти в умовах воєнного стану формально працює. Попри збройну агресію, вдвічі зросло використання агродронів для внесення засобів захисту рослин. За словами Валерія Яковенка (співзасновника компанії DroneUa), перша практика застосування агродронів в умовах воєнного стану була дуже цікавою і повчальною. Зокрема, коли за допомогою БПЛА в одному із агропідприємств у звільненому з-під окупації районі Київщини виконувалися роботи з розпилення хімікатів над полем лохини, тривало розмінування полів. Тобто, виїздити на об'єкт важкою сільськогосподарською колісною технікою було небезпечно й заборонено. У цій ситуації прогресивні технології стали порятунком (О. Tryhub, 2022).

На думку представника Національного університету біоресурсів і природокористування України Андрія Мартина, необхідні зміни у законодавстві щодо використання повітряного простору БПС в умовах воєнного стану. Територію доцільно поділити на зони, в залежності від ступеня ризику: зона бойових дій, зона посиленого контролю і «зелена» зона використання повітряного простору. Крім того, СБУ має здійснювати перевірку операторів БПС, а з боку ЗСУ чи Нацгвардії має бути нагляд за зйомкою. Науковець пропонує запровадити контрольний перегляд та моніторинг вмісту матеріалів з дронів військовими адміністраціями, а також визначити, хто і як може використовувати матеріали зйомки. Окрему увагу Уряду мають звернути профільні асоціації, демонструючи збитки, яких зазнає економіка України через неможливість використання цивільних БПС (О. Tryhub, 2022).

Отже під час війни цивільні дрони, які на відміну від державних, не використовуються у правоохоронній діяльності чи військовій справі, заборонені, а ті, що за окремими виключеннями, дозволені – підлягають реєстрації та повідомленню за особливою процедурою. Будь-яке використання цивільного БПС без відповідного дозволу вважається диверсією чи шпигунством на користь

ворога. Штраф за політ на квадрокоптері без дозволу може становити від 1020 до 8500 грн. Якщо у картці пам'яті несанкціонованого пристрою будуть виявлені військові об'єкти або позиції ЗСУ, власнику техніки загрожує позбавлення волі на строк від 3 до 5 років. А якщо за допомогою БПЛА було отримано та поширено інформацію про позиції ЗСУ та інших військових формувань, покарання передбачає позбавлення волі на строк від 5 до 8 років. Ці норми передбачені у статтях 109-114.2 Кримінального кодексу України (відповідальність за злочини проти засад національної безпеки України).

У контексті досліджуваного нами питання важливим є огляд досвіду Європейського Союзу (ЄС). 31 грудня 2020 р. набрав чинності Імплементативний регламент Комісії ЄС № 2019/947 від 24.05.2019 про правила та процедури експлуатації безпілотних літальних апаратів (надалі – Регламент ЄС 2019/947) (Regulation (EU) 2019/947 of May 24, 2019). Цей акт замінив діючі національні правила у державах-членах ЄС і встановив єдину правову рамку як для безпілотників рекреаційного характеру, так і для комерційних дронів. У Регламенті застосовано підхід, що базується на оцінці ризиків, без різниці, чи БПС буде використовуватися з метою комерційної діяльності чи для розважальної та безприбуткової діяльності. Правила враховують вагу і технічні характеристики дрона та ризикованість операції, яку він має виконувати. Головною новелою Регламенту ЄС 2019/947 стало впровадження трьох категорій, залежно від оцінки ризику конкретної польотної місії:

«Open»/«Відкрита» категорія (дрони низького ризику): операторам таких дронів не потрібен попередній дозвіл компетентних органів чи попередня декларація польоту. БПС може експлуатуватися у відкритій категорії, коли: є приватним і важить від 250 г до 25 кг; не буде застосовуватися безпосередньо над людьми; має одну з ідентифікаційних етикеток класу 0, 1, 2, 3 або 4; буде підтримуватися в зоні візуальної видимості (VLOS) або віддаленому пілоту буде допомагати спостерігач повітряного судна; політ відбуватиметься на висоті не більше 120 метрів; не перевозитиме небезпечних вантажів та не скидатиме жодних матеріалів.

Специфічна категорія (дрони середнього ризику): операторам таких дронів потрібно отримати дозвіл від авіаційних органів до початку польоту, за винятком стандартних сценаріїв, для яких достатньо попередньої декларації оператора про відповідність польотної операції усім вимогам ЄС, у тому числі щодо захисту персональних даних, або сертифікату оператора з привілеями. На даний момент є два стандартні сценарії:

– STS-01 “Urban VLOS”: в міському (густонаселеному) середовищі лише при візуальній прямій видимості на максимальній висоті 120 м, при

швидкості менше 5 м/с, вага злітного об'єкта до 25 кг.

– STS-02 “Rural BVLOS”: в сільському (малонаселеному) середовищі, можливі операції поза зоною видимості на максимальній висоті 120 м, в радіусі 1 км без візуальних спостерігачів, в радіусі 2 км зі спостерігачами.

Сертифікована категорія (дрони високого ризику): стосується літальних апаратів: розміром більше трьох метрів, що використовуються над скупченням людей; призначених для перельоту (перевезення) людей; розроблених для перевезення небезпечних вантажів, які у разі аварії можуть становити високий ризик для третіх сторін. Такі безпілотники, їх дизайн, виробництво та обслуговування мають бути сертифіковані (Regulation (EU) 2019/947 of May 24, 2019).

Крім того, всі власники БПС вагою більше 250 г та з камерою підлягають реєстрації, незалежно від категорії польотних операцій. Така реєстрація необхідна, зокрема, враховуючи ризики для конфіденційності та захисту персональних даних. Не реєструється дрон, що важить менше 250 г, коли на ньому немає камери/сенсора або якщо дрон є іграшкою. БПС вважається іграшкою, якщо призначений виключно для використання в іграх дітьми віком до 14 років, і відповідає Директиві 2009/48/ЄС від 18.06.2009 про безпеку іграшок. З метою розрізнення іграшкових дронів від інших, виробником зазвичай вказується на товарі, упаковці, інструкції з експлуатації мінімальний вік «недитячого дрона» (наприклад, «не використовувати до 14 років»).

У відкритій категорії є три підкатегорії, яким відповідають певні класи дронів: категорія A1 – клас C0 та C1; категорія A2 – клас C2; категорія A3 – клас C3 та C4 (табл. 1).

Ще одним правовим актом ЄС є Регламент Комісії (ЄС) 2019/945 від 12.03.2019 про безпілотні авіаційні системи та операторів безпілотних літальних систем третіх країн (надалі – Регламент ЄС 2019/945) (Regulation (EU) 2019/945 of March 12, 2019).

В ЄС для безпілотників розроблені спеціальні ідентифікаційні знаки класів C0, C1, C2, C3, C4, C5, C6. Наявність ідентифікаційної етикетки класу на БПС гарантує його відповідність Регламенту (ЄС) 2019/945 (R945). Від 1 січня 2024 року будь-який дрон в європейському повітряному просторі (який не є іграшкою), зобов'язаний дотримуватися визначених стандартів свого класу.

Детальні вимоги до БПС кожного класу (C0-C6) містяться у додатку Регламенту ЄС 2019/945. Наприклад, для класу C0 правила передбачають дотримання зокрема таких параметрів: злітна вага дрона до 250 г; максимальна горизонтальна швидкість польоту 19 м/с; висота польоту над точкою старту до 120 м; конструкція БПС розроблена та виготовлена так, щоб звести до мінімуму потенційні травми у разі зіткнення з

третіми особами під час роботи; привід живиться від електрики з номінальною напругою, що не перевищує 24 В постійного струму (DC) або еквівалентної напруги змінного струму (AC); у разі активації режиму супроводу базової станції (коли дрон безперервно слідує за пілотом БПС в межах заздалегідь визначеного радіусу) дрон має

перебувати в радіусі, що не перевищує 50 м від пілота БПС, і дозволяти пілоту відновити контроль над безпілотним літальним апаратом; детальні інструкції з експлуатації та технічні характеристики в комплекті; наявність інформації про поточні обмеження відповідно до Регламенту ЄС 2019/947 (Regulation (EU) 2019/945 of March 12, 2019).

Таблиця 1. Окремі показники та вимоги до дронів класів C0-C4 відповідно до Регламентів ЄС

Підкатегорія	A1		A2	A3	
Клас	C0	C1	C2	C3	C4
Вага	до 250 г	до 900 г	до 4 кг	до 25 кг	до 25 кг
Реєстрація оператора БПС	Ні (*Так – якщо є камера/сенсор)	Так	Так	Так	Так
Мінімальний вік пілота	16 р. (*якщо дрон є іграшкою – вік, зазначений на упаковці)	16 р.	16 р.	16 р.	16 р.
Навчання пілота БПС A1/3	Ні	Так	Так	Так	Так
Ліміт висоти	до 120 м	до 120 м	до 120 м	до 120 м	до 120 м

Для класу безпілота С1 встановлено зокрема такі особливості: злітна (корисна) вага до 900 г або альтернативно, у випадку зіткнення на максимальній швидкості з головою людини, енергія удару (навантаження) буде менше, ніж 80 Дж; максимальна швидкість 19 м/с; якщо активовано режим супроводу базової станції, БПС перебуває у радіусі не більше 50 м; система моніторингу і контролю горизонтальної висоти польоту на рівні, не більше 120 м над точкою зльоту; конструкція БПС зводиться до мінімуму потенційні травми у разі зіткнення з третіми особами під час роботи; опція FAILSAFE (коли втрачено радіозв'язок); на БПС нанесена інформація щодо шуму, який генерується; електропривід з номінальною напругою не більше 24 В постійного струму (DC) або еквівалентної напруги змінного струму (AC); унікальний фізичний серійний номер для дрона; система дистанційної ідентифікації, що дозволяє протягом усього польоту періодично видавати певні дані з БПЛА в режимі реального часу (реєстраційний номер оператора БПС; унікальний фізичний серійний номер БПС; положення в просторі БПС та його висота над рівнем землі або точкою зльоту; курс маршруту, виміряний за годинниковою стрілкою відносно географічної півночі та дорожньої швидкості безпілотної повітряної судна; положення в просторі пілота БПС або точку зльоту); система просторової орієнтації (яка забезпечує: інтерфейс для завантаження та оновлення даних про обмеження повітряного простору, пов'язані з положенням БПС та висотою, залежно від географічних зон; попередження пілота БПС про потенційне порушення обмежень повітряного простору; інформування пілота БПС про стан БПС, а також попередження, коли його системи позиціонування або навігації не забезпечують належну роботу системи просторової обізнаності); система інформування пілота про стан заряду акумуляторної батареї та попередження про низький

рівень заряду; функція оглядового освітлення для БПС; світловий сигнал (зелений строб) для нічних рейсів; детальні інструкції з експлуатації та технічні характеристики в комплекті; інформація про поточні обмеження відповідно до Регламенту ЄС 2019/947 (Regulation (EU) 2019/945 of March 12, 2019).

Корисним для України також є досвід цифровізації послуг з експлуатації цивільних дронів у Польщі (B. Rashtar, 2024), де 4 квітня 2024 р. офіційно стартував портал Національної інформаційної системи безпілотної авіації (Krajowy System Informacji Dronowej – KSID). На сайті KSID в одному місці доступні в електронному форматі всі найважливіші послуги для операторів та пілотів дронів, включно з навчанням, виконанням польотів, та є можливість створити е-кабінет користувача БПЛА з надзвичайно широким функціоналом.

Реєстрація дрона відбувається через портал KSID (National Drone Information System, 2024) та є фактично реєстрацією оператора. Пілот пристрою повинен онлайн зареєструватися в Адміністрації цивільної авіації (ULC – Urząd Lotnictwa Cywilnego) та скласти необхідні іспити. Іспит можна скласти в будь-який зручний час. Навчання за підкатегоріями A1/A3 завершується онлайн іспитом. Якщо його пройти, у профілі користувача з'явиться відповідна ліцензія пілота. Всі іспити та тести для відкритої категорії доступні безкоштовно.

Реєстрація оператора передбачає створення облікового запису на сайті KSID, що дає можливість управляти своїми дронами шляхом додавання їх до профілю. Для кожного БПЛА можна створити власну конфігурацію. На сайті є база виробників і моделей дронів, і в більшості випадків коли особа додає свого дрона, усі його основні параметри автоматично підтягуються. Це дуже зручно для планування польоту БПЛА, оскільки не потрібно щоразу заповнювати його головні технічні параметри. Реєстрація оператора дозволяє отримати

власний унікальний ідентифікаційний номер, який необхідно наклеювати на всі свої пристрої (БПЛА). Закріплення на БПЛА номер оператора є передумовою польоту. Усі подання заяв, отримання дозволів від Адміністрації цивільної авіації (ULC) на порталі можна здійснювати з електронним цифровим підписом. Є опція комунікації працівників ULC з операторами БПЛА. Працівники ULC можуть онлайн верифікувати операторів, управляти ними та надавати їм повноваження.

На порталі в е-форматі представлений широкий функціонал, зокрема: автоматична перевірка компетенції та повноважень особи, яка планує та виконує політ; перевірка параметрів місії в розрізі допустимих значень для даного типу польоту (включаючи розмір зони, висоту польоту, вагу БПЛА); аналіз території місії з точки зору застосовних правил і наявності місця; чітка інформація щодо вимог до місця польоту; підвищення безпеки польотів та надання корисної інформації (наприклад, про інший запланований рух поблизу вашої зони польоту, про основні дані, що стосуються наземного ризику в зоні місії, прогноз основних метеорологічних даних); швидке отримання дозволу на політ (є можливість отримати автоматичний дозвіл на політ, якщо операція може бути безпечно виконана в заданий час); автоматичний деконфлікт місії (унеможлиблює зіткнення одночасних рейсів); комплексна підготовка до польоту (надання інформації про рельєф місцевості в районі місії, про інші заплановані місії поблизу вашого району польоту, про основні дані, що стосуються наземного ризику в зоні місії, про прогноз метеорологічних умов) тощо (National Drone Information System, 2024).

Система «Dynamic Safety & Security – Services» / «DSS Służby» (цифровий запит на тимчасові обмеження доступності повітряного простору) дає змогу державним установам подавати електронні заяви про запровадження негайних та тимчасових обмежень доступу до повітряного простору у зв'язку з проведенням рятувальних заходів, забезпеченням громадського порядку чи безпеки держави.

Запущений 27 червня 2024 р. у Польщі додаток «CoTuLata» відображає ситуацію на карті в реальному часі та дозволяє користувачам відстежувати поточні польоти й перевірити законність польоту БПЛА, поміченого у своїй місцевості (What flies here, 2024). Можна швидко та ефективно онлайн повідомити служби охорони громадського порядку про заважаючі польоти БПЛА у вашому регіоні або про політ БПЛА, якого не видно на карті додатку

Висновки

В умовах воєнного стану активного розвитку зазнають технології та регламентації державних БПС, що використовуються для військових цілей, та менша увага приділена правовому регулюванню

цивільних безпілотників, які за загальним правилом заборонено використовувати.

У результаті дослідження підтвердилася необхідність удосконалення правового регулювання вітчизняної сфери цивільних БПС та актуальність імплементації стандартів ЄС у національне законодавство та практику. Посилена увага до цього питання сприятиме тому, що Україна матиме можливість стати одним із ключових гравців у виробництві та розвитку безпілотників не лише у військовій сфері, а й інших галузях, зокрема в аграрному секторі.

Активне виробництво та застосування цивільних дронів, зокрема в сільському господарстві підприємствами та організаціями, що визнані критично важливими для економіки в умовах військового стану, відкриє нові можливості для нашої країни та сприятиме розвитку національної економіки та технологічного потенціалу держави. На нашу думку, триваюча роками війна не має бути перешкодою для актуалізації законодавчої бази та процедур у сфері цивільних БПС з урахуванням відповідного правового регулювання в країнах Європейського Союзу, що має бути імplementованим. Для цього доцільно:

- уніфікувати стандарти для отримання дозволів та практику застосування цивільних дронів в умовах військового стану в Україні з урахуванням рівня небезпеки та ризику в прифронтових та близьких до них зонах, зонах розміщення військових об'єктів, зонах розташування об'єктів критичної інфраструктури, інших обмежених зонах;

- адаптувати національне законодавство про безпілотники до правил ЄС, зокрема імplementувати Регламент Комісії ЄС № 2019/947 від 24.05.2019 про правила та процедури експлуатації безпілотних літальних апаратів та Регламент Комісії ЄС 2019/945 від 12.03.2019 про безпілотні авіаційні системи та операторів безпілотних літальних систем третіх країн, враховуючи, що Європейське законодавство надає державам-членам певну гнучкість у розробці актів, які визначають певні аспекти, такі як: мінімальний вік для пілота дистанційного керування; визнання сертифікатів, виданих до набрання чинності Регламентом ЄС; легалізація модельних клубів та асоціацій; штрафи за порушення правил; використання географічних зон; страхування тощо;

- перевести в он-лайн максимум послуг, що надаються у сфері використання БПС у цивільних цілях (сертифікація, реєстрація, навчання, отримання ліцензії, використання БПС, отримання дозволів на політ, визначення обмежених зон, прогноз метеорологічних умов, контроль за польотами тощо);

- створити юридичні, адміністративні, організаційні, технічні й інші передумови для створення єдиного он-лайн порталу, на зразок Національної інформаційної системи безпілотників

у Польщі, де в одному місці доступні в електронному форматі всі найважливіші послуги для операторів та пілотів БПС.

Список використаної літератури

- Air Code of Ukraine: Code of Ukraine dated May 19, 2011, No. 3393-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- Business associations ask relevant ministries to open the skies for agricultural drones this season (25.04.2023): Latifundist (site about agribusiness) : <https://latifundist.com/novosti/61435-biznes-asotsiatsiyi-prosyat-profilni-ministerstva-vidkriti-nebolya-agrodroniv-u-tsomu-sezoni> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- Byelovol S. (2016). World experience in legal regulation of the use of drones: Information note prepared by the European Information and Research Center at the request of the People's Deputy of Ukraine. <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28939.pdf> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- Byelyayeva Ye. H. (2017). Current problems of regulatory and legal regulation of the use of remotely piloted aviation systems in Ukraine. In : Current problems of modern science and law enforcement. Kharkiv. P. 211–212. https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2017/pdf/113.pdf Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- Diordiiev V. T., Kashkariov A. O., Semendiaiev O. Ye. (2019). Problems of drone use in spraying agricultural crops and ways of their solution. In : Scientific Bulletin of the Tavria State Agrotechnological University. Issue 9, Vol. 1, P. 1–10). DOI:10.31388/2220-8674-2019-1-45 (In Ukrainian).
- Economic efficiency of drone use in agriculture / I. O. Ponomarenko et al. *Bulletin of Sumy State University. Economics Series*. 2021. No. 4. p. 235–240. https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/4_2021/27.pdf Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian). DOI: 10.21272/1817-9215.2021.4-27.
- European Aviation Safety Agency, EASA (2015). Proposal to create common rules for operating drones in Europe. https://www.easa.europa.eu/sites/default/files/dfu/205933-01-EASA_Summary%20of%20the%20ANPA.pdf Accessed 7 Apr 2025 (In English).
- How to obtain permission to use agricultural drones (11.09.2023) : website of the Nemyrivska city community of Vinnytsia region. <https://nemyriv-mrada.gov.ua/news/1694414325/> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- Mamka H. (2023) Drones during war: legislative regulation and liability for airspace violations (June 19, 2023). LexInform. Legal News of Ukraine: website. <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/bezpilotnyky-pid-chas-vijny-zakonodavche-vregulyuvannya-ta-vidpovidalnist-za-porushennya-povitryanogo-prostoru/> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- Memo to agricultural producers when carrying out a complex of spring field works in the conditions of the Russian Federation's aggression against Ukraine. Ministry of Agrarian Policy and Food. 2022. <http://apkck.gov.ua/upload/gfv2022.pdf> (<https://bit.ly/38s7bxP>) Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- National Drone Information System (Krajowy System Informacji Dronowej) : website KSID. 2024. <https://drony.gov.pl> Accessed 7 Apr 2025 (In Polish).
- On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Use of Unmanned Aerial Vehicles by Law Enforcement Agencies and Counteracting Their Illegal Use: Law of Ukraine No. 3232-IX of July 13, 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3232-IX#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- On amendments to subsection 2 of section XX "Transitional provisions" of the Tax Code of Ukraine regarding exemption from value added tax on transactions for the import of goods for the needs of production and/or repair of unmanned systems: Law of Ukraine dated May 29, 2023 No. 3123-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3123-IX#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- On amendments to the Air Code of Ukraine to improve legislative regulation in the field of unmanned civil aviation aircraft: draft Law No. 3716 of June 22, 2020.
- On amendments to the Customs Code of Ukraine regarding exemption from import duty on certain defense goods, goods for the production and/or repair of unmanned systems: Law of Ukraine dated May 29, 2023 No. 3124-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3124-IX#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- On approval of the Aviation Rules of Ukraine "Rules for the Use of the Airspace of Ukraine": Order of the State Aviation Service of Ukraine and the Ministry of Defense of Ukraine dated May 11, 2018, No. 430/210. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1056-18?fbclid=IwAR1-WfL95HKMfnFYKtS1cgJxpoEc-UO1ehJ4TviG953hY-TFsMOsnoIVsKo#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- On approval of the Aviation Rules of Ukraine "Technical requirements and administrative procedures for flight operations in civil aviation": Order of the State Aviation Service of Ukraine dated July 5, 2018 No. 682. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-18#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- On approval of the Aviation Rules of Ukraine, Part 47 "Rules for registration of civil aircraft in Ukraine": Order of the State Aviation Service of Ukraine dated February 5, 2019 No. 153. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0240-19#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).
- On approval of the Regulation on the use of Ukrainian airspace : Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 6, 2017, No. 954.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/954-2017-%D0%BF#Text> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).

On the decision of the Defense Council of Chernivtsi region "On certain restrictions on the territory of Chernivtsi region under the legal regime of martial law" dated August 12, 2022: Order of the Chernivtsi regional state (military) administration dated August 16, 2022 No. 1096-r.

On the rules and procedures for the operation of unmanned aircraft : Commission Implementing Regulation (EU) 2019/947 of May 24, 2019. http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2019/947/oj Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).

On unmanned aircraft systems and on third-country operators of unmanned aircraft systems : Commission Delegated Regulation (EU) 2019/945 of March 12, 2019. http://data.europa.eu/eli/reg_del/2019/945/oj Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).

Peculiarities of the use of unmanned aerial vehicles by police agencies and units: methodical recommendations / A. A. Sakovskyy et al. 2022. Kyiv : National Academy of Internal Affairs. P. 41–48.

Permission to use an agricultural drone during war (2023) : YouTube-Suspilne.Ternopil (16.06.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=wgMkzAfVZ0k> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).

Rashtar B. (2024) Drone registration. How and where to do it? (Rejestracja drona. Jak i gdzie to zrobić?) <https://megadron.pl/pl/blog/rejestracja-drona-jak-i-gdzie-to-zrobic-1717670969.html>. Accessed 7 Apr 2025 (In Polish).

Slobodska I. A., Yukhymovych M. I. (2022) Legal regulation of the use of unmanned aircraft in civil aviation of Ukraine. In : Law Journal "Air and Space

Law". Volume 4. No. 65. Kyiv: National Aviation University. p. 30–35.

Striltsiv O. M. (2019) Areas of Legal Settlement and Organizational Provision of the Use of Unmanned Air Vehicles in Ukraine at the Modern Stage. Law Journal of the National Academy of Internal Affairs. No. 2 (18). P. 116–124. <https://lawjournal.com.ua/uk/journals/tom-9-2-2019> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).

Tryhub O. (2022) The use of agricultural drones under martial law: difficult, but effective (24.09.2022) : ArmyInform website. <https://armyinform.com.ua/2022/09/24/vykorystannya-agrodroniv-v-umovah-voyennogo-stanu-skladno-ale-rezultatyvno/> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).

Vasylykovska K. V., Andriienko O. O., Malakhovska V. O. (2023). Analysis of the Energy Efficiency of Agricultural Drones in the System of Precision Agriculture. *Design, production and exploitation of agricultural machines*. Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi. Issue 53. P. 131–138. <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/5d553c50-597e-4040-afcc-7d4218e4fb77/content> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.32515/2414-3820.2023.53.131-138>.

What flies here (CoTuLata) : website. 2024. <https://cotulata.pl> Accessed 7 Apr 2025 (In Polish).

Zelenchuk V. (2023). Drone filming: martial law and changes to legislation (28.07.2023). URL: <https://imi.org.ua/monitorings/zjomky-z-vykorystannyam-droniv-voyennyj-stan-ta-zminy-do-zakonodavstva-i54375> Accessed 7 Apr 2025 (In Ukrainian).

LEGAL PRINCIPLES OF USING AGRICULTURAL DRONES DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

Ustym KHAVARIVSKYI, Oleh STASIV, Anatoliy TARASIUK, Mykola SAVKA, Olha POLULIKH
Institute of Agriculture of the Carpathian Region of NAAS

The article analyzes the legal principles of using agricultural drones in Ukraine under martial law. The main legislative acts regulating the use of drones in Ukrainian civil aviation are studied. According to the Air Code of Ukraine, drones are unmanned aircraft that are operated or designed to operate autonomously or that are remotely piloted without a pilot on board. The study examined the state of regulatory support in the field of civil unmanned aerial vehicles (UAVs) and reviewed draft laws related to improving the current regulation of this industry. In particular, attention was paid to the draft Law of Ukraine No. 3716 of June 22, 2020, which was included on February 10, 2025, on the agenda of the Parliament session. A separate part of the scientific work is an analysis of the features of the mechanism for obtaining permits for launching agricultural drones under martial law in Ukraine using the example of the decision of the Defense Council of the Chernivtsi region. The article reviews the acts of the European Union – EU Regulations No. 2019/947 of May 24, 2019 on the rules and procedures for the operation of unmanned aircraft and No. 2019/945 of March 12, 2019 on unmanned aircraft systems and operators of unmanned aircraft systems of third countries. The latest Polish experience in digitalizing civil drone operation services was studied on the single portal of the National Drone Information System, which officially launched on April 4, 2024. Practical recommendations are proposed for improving regulatory and legal regulation in the field of the use of civilian UAVs in Ukraine.

Keywords: unmanned aerial vehicle, legal regulation, agriculture, martial law, European experience.

Отримано: 23.4.2025
Погоджено до друку: 18.5.2025